

Taka dovolitev pa se sme sploh dati le takrat, če so se dobro dokazali pogoji, kateri se zahtevajo v omenjenem paragrafu gozdne postave.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Šole na Koroškem.

„Kärntner-Blatt“ piše iz Koroškega: „S šolami imamo pravi križ; šole zidajo, pa učiteljev ni, mnogi zapuščajo deželo in si iščejo večega kosa kruha. Tako tedaj! Liberalno nebó je bilo polno zvezd; kar veliki gospodje so nekteri postali čez noč, — proč z orglarijo, — za mežnarijo že tako nikomur ni mar bilo, čeravno noben učitelj ni sam mežnaril, ampak povsod za to hlapca v službi imel; mislilo se je, da se bode brez postranskega zaslužka s samo suho plačo dalo kraljevsko živeti — zdaj pa so se jim oči odprle. Suha plača je veliko veliko premajhna, vse je silno drago; na Koroškem ni moč živeti; hajd kamo drugam!“

„Uboga majhna dežela Koroška ne more za šole več storiti; davkovske priklade skupaj znašajo blizo do 80 odstotkov — revščina je očitna. Že pa se sem ter tje — se vé da le od tacihi učiteljev, ki so liberalni duzel že prespali — slišijo mili zdihljeji po preteklih boljih časih — al le potrpite! — prišlo bo še huje; tudi šolski švindeli bo doživel svoj polom (krah).“

Deželni odbornik Hillinger je unidan v nekem zboru trdil, da deželne priklade, ki letos znašajo 78 odstotkov, pridejo prihodnje leto na 83, leta 1875. pa gotovo na 100. Vzrok tem velikim prikladam je povikšana plača učiteljem. Gosp. Hillinger je rekel, da skor 2 petinki od teh doklad ste za šole, 2 petinki pa za dolg zemljiške odveze, in ne veliko več kot 1 petinko za vse druge deželne stroške. Gosp. Hillinger misli, „da se učiteljem plača mora zboljšati (bolje plačani učitelji bodo deželnemu zastopu hvaležni in iz hvaležnosti prav krepko ponemčevali po vsem Koroškem šole), al dežela ne zmore tega, zato naj država pomaga.“ To je zvita bučica! Ker država tudi svoje potrebe iz žepa davskega poplačuje, tedaj Hillingerjev svét na to meri: mi, deželni odbor in deželni zastop nočemo segati v žep našega ljudstva z davki preobloženega, — če pa država to stori, ne bomo jej branili.“

Tako je govoril g. Hollinger, ud demokratičnega društva! Demokrati si varujejo svojo kožo, za kožo ljudstva jim ni mar, da ljudstvo le — ne vé za to!

O šolah na Kranjskem.

Iz poslednje seje katoliško-političnega društva se nam važno zdi povedati, kar je govoril dr. Costa o šolskih razmerah na Kranjskem. „Šolsko vprašanje — je rekel po „Dan.“ — prihaja zmirom silniše. Dozdaj se marsikaj ni zapazilo, ker se postave niso po črki spolnovale. V kratkem se bo to bolj na tanko videlo.

Zanimivo pa je, kako liberalci to reč na svoj mlin obračajo. Neki okrajni glavar*) je ljudi s hudo kaznijo kaznoval, ker še prav mladih otrok prav deleč niso mogli v šolo pošiljati. Kmetje so se izgovarjali in pritoževali, glavar pa jih je zavrnil: „Kaj se pri meni pritožujete? Jaz nisem postáv naredil; pojdite k svojim poslancem“ itd.!

Naj pojasnim to reč. Naša šolska postava ima dva dela. Prvi del so poglavitna načela za vso Avstrijo.

*) Menda Kamniški gosp. Klančič!!

Vred.

Ta načela pa so iz državnega zbora na Dunaju, in tam je vladala liberalna stranka, ko so se te postave delale. Zato so bili tudi naši poslanci državni zbor zapustili, ker z njegovim djanjem niso mogli zadovoljni biti. Pa ni nič pomagalo.

Drugo je izpeljevanje teh postáv, ki je dano deželnemu zboru, v katerem se pa glavna načela ne smejo prestopiti. Prišle so tedaj te postave v deželni zbor. Deželni zbor je vidil, da tam je bilo nadzorstvo še slabije, kjer se postave niso sprejele in konečno se je zbor na to podal, da je šolsko postavo priredil za deželo. Postava, se vé, ni bila taka, kakor je bilo treba, ker zboru so bile roke zvezane; vender pa bi bilo mogoče odvracati najhujša težave: ali kaj pomaga, če se postava ne spolnuje? Bil je en ud zoper postavo imenovan v naš deželni šolski svet, in naša narodna stranka je v njem zgubila večino; toraj ljudém zdaj ne more pomagati.

Kako tedaj se more reči: poslanci so krivi, ako kdo s kmetom zarad šole tako trdo dela?

Druge naredbe določujejo, doklej naj mladina v šolo hodi. Dosegli smo pri nas toliko, da jih veže dolžnost do spolnjenega 12. leta; drugod je še huje, ker celo do spolnj. 14. leta bi morali hoditi v šolo. Tudi za zidanje novih šol je zbor vstanovil, da le če bo moč zadosti, naj se zidajo. Storili smo, kolikor je bilo mogoče, da bi bilo prenašljivo za ljudi; vender bo izpeljevanje dosti težavno.

So tudi namreč še druge šolske pritežnosti. Vsaka soseska mora pri davkih dajati 10 odstotkov doklade za šole. Če soseska tega ne more, bo plačal deželni zaklad. Dozdaj deželni zaklad ni plačeval nič, prihodnje leto plača 30,000 gold.

Še več. V Ljubljani bodo morali samo za šole plačevati po 10 odstotkov doklade pri neposrednih davkih. To pa samo zato, ker srenjski odbor ni mogel doseči odmenjenega posojila poldruega milijona po loteriji. Morda bo dežela samo za Ljubljano morala plačati 15—20.000 gl. In ko bi se v Uršulinskih šolah skoraj zastoj ne učilo, bi bilo treba samo za te šole plačevati po 10.000 gl. na leto. — Zdaj pa povejte, če se more nam to očitati? .. Jaz nisem zoper šole, zoper omiko; ali vse se mora zgoditi le po móči, ne čez moč. Če dežela kruha nima, potem nič ne pomaga „omika“.

Politične stvari.

O potrebi katoliško-političnih društev.

Pod naslovom: „česa je nam Slovincem zdaj v najprvi vrsti treba“, dokazuje „Slovenec“ v 11. listu potrebo, da si Slovenci po deželi osnujemo obilo političnih društev. „Slovenec“ pravi, da „dežela slovenska je obširna, in ni je lahko proti sovražniku vtrditi le z eno trdnjavo. Stari narodi so v brambo svojih pokrajin razen ene velike zidali tudi več manjih trdnjav, šotorov ali taborov, po deželi raztresenih, da se je sovražnika moč, kjerkoli se je pokazala, že razdrobila ali vničila, predno je prišla do glavne trdnjave.

Narod slovenski, izbudivši se in spoznavši, da gré v pogubo, ako si sam ne brani svojih pravic, svojega jezika, se je poprijel bojnega načina nekdanjih narodov; začel je snovati čitalnice, ki so bile vadnice za duševni boj, toraj skoro to, kar so bili nekdanj tabori. Vendar imajo čitalnice bolj miren, toraj našemu nasprotniku ne tako nevaren namen, ker se ne smejo s politiko pečati. Zato so pa tudi sčasoma opešale, kajti v tako nemirni dóbi hoče ljudstvo vsak dan kaj novega imeti, hoče se podučiti o dogodbah časa in o napredo-

vanji politike. Take hrane mu je tudi treba, da ga sovražnik ne najde nepripravljenega, kedar ga domovina kliče na volilni boj.

Najbolj se doseže ta namen po katoliških političnih društvih, to se je pokazalo povsod, kjer so do zdaj taka društva že ustanovljena, na pr. po Štajarskem in Koroškem. Če tudi povsod še ni bila zmaga na naši strani, vendar smo jej prišli že blizo, veliko bliže, kakor takrat, ko še takih društev ni bilo. Povsod tam se je narodni in katoliški duh vtrdil, na Koroškem se posebno lepo naša reč razvija, po katoliških političnih društvih iz politične malomarnosti izbujeno ljudstvo se jame zavedati, se čutiti, narodna ideja ga navdaja in ono začne biti ponosno na svojo narodnost. Taka je tudi na Štajarskem ob slovensko nemških mejah, kjer je Herman s tako večino zmagal.

Na noge toraj, duhovniki, župani in bolj omikani gospodarji! Snujte katoliško-politična društva, ne vstrašite se zadržkov, ki bi se vam v prvem trenutku pokazali, zedinjene moči jih naglo premagajo. Ustanova ni težavna, in če je prvi korak storjen, se jih poprime več dela, posebno ker kmetiško ljudstvo že jame prevideti, da zdaj ne gré več tako, kakor nekdanj, ko je kmet le davke plačeval, a za drugo se ne zmenil. Druga volilna borba ne sme najti nas več nepripravljenih, kakor smo bili zdaj, razvajeni po prejšnjih lahkih zmagah. Vsak, tudi prvotni volilec mora vedeti, zakaj gre volit, kake nasledke bi imela za-nj izvolitev nasprotnega kandidata; saj je tudi tista armada prav hrabra, ki vé, da se bojuje za svojo domovino, za pravo svoje, ne pa ona, ki se žene v boj ali slepo gré za svojim poveljnikom.

Da se to doseže, treba je političnega poduka; kar so šole mladini, to so našemu ljudstvu katoliška politična društva. Le po teh društvih zamore kmet se podučiti o državnem življenju, katero je po konstituciji tako vredeno, da je vsak davke plačevajoč državljan poklican sodelovati pri vladanji, to je, s svojim glasom pomagati, da pridejo taki ljudje v državni zbor in iz tega morda v ministerstvo, katerim je mar za blagor naroda, vere, dežele, cesarstva. Če kje, veljá tukaj pregovor: „Kakor si boš postlal, tako boš spal.“ Ako pa volilec to vé, potem se ne bo dal tako lahko premotiti ne z obljubami ne z denarjem, kajti kaj je momentani videzni dobiček proti škodi, ki se utegne po slabih volitvah celi deželi goditi!

Tako „Slovenec“. — Mi se popolnoma sklada mo z njegovim priporočilom, kajti nastopili so časi taki, da se skor noben človek ne more odtegniti političnemu življenju. Ker pa liberalizem današnji dela najbolj le na spodkopavanje vere naše, zato je treba, kar pred 10 leti (prav za prav pred gospodarstvom Bismarkovim) ni še treba bilo, da se snujejo zdaj politična društva na temelji katoliške naše vere; vsaj vidimo dandanes tudi na slovenski zemlji, kako liberalci vsake barve, nemške in slovenske, naskokujejo katoličanstvo, vsi pa imajo eno in isto hinavsko besedo v ustih: „ne bojte se, vsaj vam vero pustimo“, kakor je nekdanj rekel Turk kristijanu, ko mu je glavo sekal, a vendar ga tolažil: „ne boj se!“

Slovensko slovstvo.

* Ključ za poštevnanje, razštevnanje in metrično mero s pojasnilom vred — spisal A. Žnidarčič — veljá 4 krajc. in se prodaja pri Zajcu v Gorici, pri Gerberju v Ljubljani in pri pisatelju na Banjšicah, pošta v Kanali. Kdor naroči vsaj 30 tacih „ključev“ (z nakaznico) pri pisatelju, ne plača poštnine od njih.

Mnogovrstne novice.

* Denarne razmere Ogerske so še veliko slabše od onih v naši polovici Avstrije. Da se denarni tresk maja meseca ni vstavil pri Litavi, to se razume samo po sebi. Na Ogerskem je nesrečno finančno gospodarstvo celó v dobrih letinah tako imenovane „gospodarske povzdige“ zmešnjavo v državnem gospodarstvu delalo in deficit (primanjstvo) vdomačilo. Ni čuda toraj, da se niso vedeli pomagati nasproti krizi, ki je mahoma privrela, in da so bili popolnoma pogubljeni, ko so povodnje in druge uime gospodarske pridelke vničile, ko je strahovita kuga tisoče delavnih moči pobrala. — To so razmere, pod katerimi se je Ogerski državni zbor letos začel; prazne državne kase in uboštvo v deželi ga skupno pozdravljata s strašno donečo popevko. Kar pa dela razmere na Ogerskem še bolj zamotane in razdrte, to so razmere političnih strank v zboru. Že h koncu prejšnjega zborovanja so se jele zborove stranke popolnoma razdirati, štirimesečno prenehanje pa je razkolstvo le še pospešilo. Deakova stranka, nekdanj tako trdna in močna, zgubila je svoje podnožje; državno-pravna vprašanja, poravnava s Cislajtanijo in dognani dvalizem: to bile so podlage, na katerih se je ustanovila Deakova stranka, to so bili nameni, katere si je odločila. Podlaga ta je zginila, in s tem je zrahljana ona vez, ki je držala stranko skup. Ravno to pa se je godilo v levem središču. Dandanes je osebna veljavnost opozicijskih voditeljev zeló oslABLJENA, in previdno in pazno bodo morali se sukati, da si prejšnje zveste privržence tudi za naprej ohranijo pokorne. — Že več ko leto in dan stoji na vrhuncu vsega političnega gibanja mož, ki je na Ogerskem najprvi izrekel besede: „Dandanes se države ne vladajo več s samimi besedami, treba je gospodarstva“. Naj bi modrost ministerstva Szlavy-evega in politični takt Deakove stranke obvarovale Ogersko tistega položaja, da bi ministerstvo Sennyey-evo morali pozdraviti kot rešitelja iz zadreg! „Močne roke“ staro-konservativcev bi le prelahko padle v skušnjavo, da bi svojo moč na trdnosti Ogerskega parlamentarizma poskusile! —

Tako popisuje „Deutsche Zeitg.“ v 667. listu stan današnji na Ogerskem. In če ta časnik tako jeremijado o Ogrih popeva, gotovo ni prenapeta.

Na Ogerskem tedaj je Sennyey, — v Avstriji pa Hohenwart ustavovercem „bav-bav“! Previdni Magjari in lojalni Avstrijanci pa v obeh vidijo rešitelje.

Naši dopisi.

Iz Ljutomera 12. nov. — Zopet nam je nemila smrt vzela izvrstnega rodoljuba: g. dr. Klemenčič, župnik tukajšnji, je včeraj umrl, še le 55 let star. Zguba ta je tem bolj britka, čem bolj dandanes potrebujemo značajnih in delalnih rodoljubov. Bodi mu hvaležen spomin!

Gornji grad na Štajarskem 16. nov. — Na spis „iz gorenje Savinske doline“ v 259. listu „Slov. Naroda“ sledeče odgovarjam: Gornje-graško oskrbnništvo je pripravljeno, pisunu, ki svetu za gotovo pripoveduje, da vé več obrtnikov, kojim se je iz graščinskih gozdov po 1000, 800, 500 itd. dreves prodalo, lepo darilo podeliti in sicer za vsakega kupca, kojega mu „Slov. Narod“ naznani,

da je prejel 1000 dreves, dobi 300 gold.,

da je prejel 800 dreves, dobi 200 gold.,

da je prejel 500 dreves, dobi 100 gold.

pri Gornjegraškem oskrbniškem uradu. No, „Narode“! lahko si zaslužiš lepe denarce. Ako pa pisun tega storiti ne more, bo svet brez komentara lahko spoznal